

VICTOR SERGE

Yazar, şair, çevirmen, gazeteci ve isyancıydı Victor Serge, 1890 yılında Belçika'nın Brüksel kentinde doğdu. Asıl adı Victor Kabalçic'tir. Anne ve babası, Narodnik hareketin önderlerindendi ve Çar. II. Aleksandr suikasti sonrası Rusya'yı terk etmek zorunda kalmışlardı. Serge devlet okullarına gitmedi ama babası sayesinde iyi bir eğitim gördü, küçük yaşta Herzen, Çernişevskiy ve Belinsky'nin yazılarını okudu. Bir süre Brüksel'in güneyinde Stockel'de liberter bir kolonide yaşadı. 1906 yılında *Brüksel Devrimci Çetesi* diye adlandırılan anarşist bir gruba yakınlaştı. Bu yıllarda Peter Lavrov, Élisée Reclusand, Peter Kropotkin gibi isimlerin siyasi yazılarını okuyordu ve topluma karşı bireysel başkaldırı hakkını benimsemişti. 1909 yılında Rirette Maitrejean ile tanıştı ve bu "gotik görünümlü" ateşli militan kıza aşık oldu. İki sevgili Paris'te birlikte yaşamaya başladılar. Geçimlerini temin etmek için bir matbaada günde on saatten fazla çalışıyordu Serge. Albert Libertad'ın bir sokak çatışmasında ölmesinden sonra haftalık *L'Anarchie* dergisine destek verdi. Burjuvaziye duyduğu nefreti banka soyarak dile getiren "Bonnot çetesi" ile dergi arasındaki yakınlık, Serge'nin beş yıllık hapis cezasına çarptırılmasına yol açtı. 1912-17 yılları arasında hapiste geçirdi. Hapisteyken Bolşevik Devrimi'ni heyecanla izliyordu. Hapisten çıktıktan sonra Rusya'ya gitti. 1919'da, devrimden iki yıl sonra Bolşeviklere katıldı. Karşıdevrimci Beyaz Ordu'ya karşı Petrograd savunmasında yer aldı. Gazeteci, editör ve çevirmen olarak Komintern'in ilk üç kongresinde görev üstlendi

Victor Serge ile Bolşevik Parti arasındaki görüş ayrılıkları başladığında, 1923 yılında –Leon Troçki, Karl Radek, Adolf Joffe ve Alexandra Kollontay gibi isimlerle birlikte– Sol Muhalefete katıldı. 1928 yılında partiden ihraç edildi. İlk kitabı *Year One of the Russian Revolution* 1930 yılında tamamladı. Ardından *Men in Prison* (1930; *İçerdekiiler*, Çev. Gülen Aktaş, Ayrıntı Yay., 2015); *Birth of Our Power* (1931; *Gücümüzün Doğuşu*, Çev. Gülen Aktaş, Ayrıntı Yay., 2018) ve *Conquered City* (1932) yayımlandı. Ayrıca gazete ve dergilerde siyasi yazılar da yazıyordu. Bu Stalin yönetimini rahatsız etmişti. 1933'te yeniden tutuklandı, ailesiyle birlikte Ural bölgesindeki Orenburg kasabasına sürüldü. Uluslararası bir kampanya sonunda, Moskova Duruşmaları arifesinde –Nisan 1936 tarihinde– Rusyadan tüm yazdıklarına el konularak sınır dışı edildi.

Resistance (1938) adlı şiir kitabı, *Midnight in the Century* (1939) romanı, *From Lenin to Stalin* (1937) ve *Russia Twenty Years After* (1937) adlı siyasi incelemelerini Fransada tamamladı. Ancak savaş nedeniyle Paris'te de çok uzun süre barınamayacaktı. 1940 yılında, Nazi'lerin Paris'i işgalinden hemen önce Meksika'ya sığındı. Yalnız ve parasızdı Victor Serge. Fransa ve Rusya hapishanelerinde geçirdiği yıllar sağlığına zarar vermişti. Buna rağmen 1947'de, Mexico City'de bir kalp krizi nedeniyle ölene dek yazmayı sürdürdü. *Memoirs of a Revolutionary* adlı anı kitabı ile *The Long Dusk* ve *The Case of Comrade Tulayev* adlı romanları ve geride bıraktığı elyazmaları ölümünden sonra yayımlanabildi.

Ayrıntı: 1189
Edebiyat Dizisi: 236

Gücümüzün Doğuşu
Victor Serge

Kitabın Özgün Adı
Birth of Our Power

İngilizceden Çeviren
Gülen Aktaş

Son Okuma
Ahmet Batmaz

Bu kitabın Türkçe yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak Fotoğrafı
Heritage Images /Hulton Archive/ Getty Images Turkey

Kapak Tasarımı
Arslan Kahraman

Dizgi
Esin Tapan Yetiş

Baskı ve Cilt
Kayhan Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Merkez Efendi Mah. Fazılpaşa Cad. No: 8/2 Topkapı/İstanbul
Tel.: (0212) 612 31 85 - 576 00 66
Sertifika No.: 12156

Birinci Basım: *Mayıs 2018*

Baskı Adedi *2000*

ISBN 978-605-314-289-8
Sertifika No: 10704

AYRINTI YAYINLARI
Basım Dağıtım San. ve Tic. A.Ş.
Hobyar Mah. Cemal Nadir Sok. No: 3 Cağaloğlu – İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 Fax: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

twitter.com/ayrintiyayinevi

facebook.com/ayrintiyayinevi

instagram.com/ayrintiyayinlari

Victor Serge
Gücümüzün Doğuşu

EDEBİYAT DİZİSİ SON ÇIKAN KİTAPLAR

- BİR SON DUYGUSU / *Julian Barnes*
HAYAT DÜZEYLERİ / *Julian Barnes*
MUTSUZLUK ZAMANLARINDA MUTLULUK / *Wilhelm Genazino*
KIRIK KÖŞELİ İLKBAHAR / *Mario Benedetti*
GECELERİ DAİRELER ÇİZEREK YÜRÜRÜZ / *Daniel Alarcon*
BİR BUĞDAY TANESİ / *Ngũgĩ wa Thiong'o*
İSTİSNA / *Christian Jungersen*
ORBİTOR / *Mircea Cărtărescu*
KAYBOLUYORSUN / *Christian Jungersen*
İÇERDEKİLER / *Victor Serge*
TİBET ŞEFTALİ TURTASI / *Tom Robbins*
BAHAR / *Sabine Adatepe*
CHE'NİN BİRLİĞİ / *Carlos Gamerro*
EFENDİNİN GÜZELİ / *Albert Cohen*
FRANSIZ SAVAŞ SANATI / *Alexis Jenni*
ARADAKİ NEHİR / *Ngũgĩ wa Thiong'o*
BEDENİN GÜNCESESİ / *Daniel Pennac*
ZAMANIN GÜRÜLTÜSÜ / *Julian Barnes*
ORBİTOR Göz Kamaştırıcı / *Mircea Cărtărescu*
KIRAÇ GÖKYÜZÜ / *E. E. Sule*
DENİZ DENİZ / *Iris Murdoch*
BAŞLAMA YERİ / *Ursula K. Le Guin*
SİLAHI SEÇMEK / *Judith Kuckart*
KARANLIK GÜZERGÂHLAR / *John Ralston Saul*
AĞABEYİNE ÇİÇEK TAŞIYAN KIZ / *Natsuki Ikezawa*
NOSTALJİ / *Mircea Cărtărescu*
KELEBEKLER ZAMANI / *Julia Alvarez*
EVA / *Ersi Sotiropoulos*
AHU HANIM'IN KOCASI / *Ali Muhammed-i Efgâni*

Dimdik bir kaya kütlesi –ufukların en güzelini parçalayarak– bu kentin üstünde bir kule gibi yükseliyor. Tepesini, yüz-yıllar önce kaba bir işçilikle oyulmuş bir yıldızın taçlandığı bu kaya şimdi yeşil tümseklerin masumiyeti altında gizli yapı-ları saklıyor. Aşağısındaki gizli kalenin ona daha da kötü bir görüntü verdiği bu kaya, göğün berrak, denizin ise derin ma-visi ile Llobregat ile kentin yeşil çayırları arasında garip bir ilkel mücevher taşına benziyor... Zamanın başlangıcından beri doğ-rulanan, sert, güçlü, kayalara oyulmuş bir karışıklık... inatçı bitkiler granite sıkıca tutunup sarılıyorlar, yarıklarına kök sa-lıyorlar... haşin kökleri kayayı acımasızca çatlatan ve dolayısı-yıla parçalayan ağaçlar şimdi taş parçalarının bir arada durmasına sağlıyorlar... güneş ışıklarının oyunuyla parlayan ya da bir kabartma gibi duran keskin açılar dağa hâkim... dimdik bir dağ gibi yükselerek (insanın masmavi düşlediği okyanusla-ra gömülmüş ülkelere doğru uzanan, Avrupa'nın bir ileri ka-

rakolu gibi), kimi zaman kenti korur bir görünüme bürünen bu kayayı –insanın sonsuzu görebildiği bu kayayı– sevebilirdik... Gizli surları, kente çevrili duran eski topları, alaylı bakışıyla bayrağı ile bayrak direği, her köşede duran kurşuni-hâki maskeleriyle sessiz nöbetçileri olmasaydı sevebilirdik onu. Dağ, kenti zapteden, yıldırın, güneşlerin en güzelinin altında karanlık kütleleriyle ufkunu kapatan bir hapishaneydi.

Kavrulmuş bulvarları, yaşlı bir kadın suratı gibi kırışık ve gri dar sokakları, toz, kızartma yağı, portakal ve yoksul mahallelerdeki insanlığın kokusunu aşağılarda bırakarak, sık sık kaleye giden yollara tırmanırdık. Kayanın etrafında dönerek yukarı çıkarken, her adımda ufuk yavaş yavaş görünmeye başlar. Birdenbire, bir dönemecin ardında liman ortaya çıkar: Dalgakıranın temiz, düz çizgisi, inanılmaz dev bir nilüfer gibi suda yüzen bir yat kulübünün beyaz çiçeği. Uzakta, iskelelerin üstüne yığılmış –gri bir kentin sınırına ekilmiş koca ayçiçekleri gibi– portakal kümeleri... Ve gemiler. İki büyük Alman teknesi, hareketsiz. Birkaç yıldan beri karantina altında, insanın gözünü alıyorlar. Bir yelkenli, güneşin altında pırl pırl, pupa yelken, denizin enginliklerinden yavaş yavaş limana giriyor. Göz kamaştırın köpüklerle saçaklanmış pruvası, sıvı ipeğin şaşırtıcı mavisini sakın bir şekilde kesiyor. Daha da uzakta olan ufukları, birdenbire gözüme çarpan ve gözlerimi kapadığımda çok daha iyi görebildiğim ufukları gözler önüne getiriyor: Mısır, Azorlar, Brezilya, Uruguay, Havana, Meksika, Florida... Bu altın yelkenler dünyanın hangi ucundan geliyor? Belki de sadece Mayorka'dan. Gemi, muhakkak eski bir kalyonun, bir kadının ya da bir bakirenin, bir şiir dizesi kadar ahenkli adını taşıyor: *Santa Maria de Los Dolores*... Sütununun tepesinde Christopher Columbus, limanın üstünde artık görülebiliyor. Kentin üzerinden denize bakarken, bronz renkli kâşif, gelecek kadar hareketli, esrarlı ve vaatler dolu bir geçmişten kendisine doğru gelen yelkenliyi selamlıyor.

Kent en çekici hâline, caddelerin ve meydanın aydınlandığı akşam vakitleri kavuşuyor, incilerden daha parlak usulca yanan kömürler, göklerdeki yıldızlardan daha çok parıldayan dünyevi yıldızlar. Gündüzleri fazlasıyla herhangi bir Avrupa kentine

benziyor: Eski sokakların üstünde yükselen katedraller, akademi ve tiyatroların kubbeleri, barakalar, saraylar, sayısız pence-reyle delinmiş kutumsu yapılar –her varoluşun beyaza boyalı ya da kâğıtla kaplı duvarları olan dar bir odaya sahip olduğu bölüm bölüm bir karınca yığını–. İlk bakışta kente yoksulluk hâkim. İnsan, hareketsiz dalgalar hâlindeki çatı denizinde sayısızca hayatın nasıl ezildiğini görüyor.

Ancak yükseklerden dünyanın güzelliklerinin farkına varılabiliyor. Manzara, sol tarafta, liman, plajların çevrelediği koy, kente uzanıyor. Mavi gölgeli dağlar uzakları örtmektense daha çok açıyor. Koca deniz, ayaklarımızın altında, çakıl taşlarının ve kumun üstünde köpürerek gülüyor. Bir araştırmacının haritasındaki kadar belirgin düzlükler, bahçeler, tarlalar, kenarlarında küçük ağaçların sıralandığı yollar, sağda, kayanın öbür tarafında, o yükseklikten bir bahçe gibi görünen vadiye doğru inen, yeşilin her tonuyla bezenmiş bir halı. Hava açık olduğunda, doruklarında donuk kar kristallerinin görüldüğü –yeryüzünün gökle birleştiği– ufukumuzu sonsuza dek uzatan dağlar.

Ama uzaklardaki karlı tepeleri ya da denizin üstündeki bir yelkenliyi tembel tembel izleyen gözümüze her zaman, çalılıklarla örtülü tepeye gizlenmiş bir topun namlusu çarpardı. Dönemeçte, kalenin surlarının katı, çimenle örtülü köşesi karşımıza çıkınca seslerimiz birdenbire kesilirdi. Kurşuna dizilen adamın ismi hepimizin dudaklarındaydı.* Zindanların hudutlarını görebileceğimiz yerlerde dururduk. Bu surların içinde bir yerde, şu ya da bu zaman kendimizle özdeşleştirdiğimiz, isimlerini artık anımsamadığımız bizim gibi insanlar, çok uzun olmayan bir süre önce işkenceden geçmişti. Ne tür bir işkence? Tam olarak bilmiyorduk ve kurbanların isimsizliği, anıların olmayışı, aradan geçen yıllar (yirmi) hafızalarımızı bomboş bırakmıştı: Adalet uğruna çekilen eziyetlere karşı karmaşık bir duygu, bir kuruluktan öte bir şey kalmamıştı geriye. Bazen, bu insanların çektikleri acıyı, kişinin kendisinin çektiği acıyı uzun yıllar ve bir sürü deneylerden sonra anımsaması gibi hissettiğimizi düşünürdüm. Bu düşünce de bana, onların ya-

* Muhtemelen, 1909'da Montjuïc'de idam edilen özgürlükçü-egitimci Francisc Ferrer'e atıfta bulunuyor. 33. sayfadaki nota bakın. (ing. ç.n.)

şantılarıyla bizimki arasındaki bağ hakkında daha derin bir duygu verirdi.

Onlar gibi –ve limana girdiğini gördüğümüz o gemiler gibi– biz de dünyanın dört bir köşesinden gelmiştik. Bir Çinli’den daha sarı tenli ama iri gözlü ve düz şakaklı El Chorro; sessiz kahkahasıyla, büyük bir olasılıkla Meksikalı olan (eğer herhangi bir yerdense) El Chorro: Ne olursa olsun, zaman zaman, Morelos dağlarında, asi çiftçilerle –eski, bronz tenli insanların torunları– sosyal bir cumhuriyet kuran efsanevi Emiliano Zapata’dan onu tanıyormuş gibi ve takdirle söz ederdi.

“Modern çağda ilk kez!” diye bağırdı El Chorro gururla, ellerini uzatarak. O zaman, modern çağın ilk sosyal cumhuriyeti uğruna verilen belirsiz bir savaşta kurban edilen işaretparmağı ile başparmağının olmadığını fark edersiniz.

“Az daha” derdi, “taşaklarımı de yitirecektim. Chihuahua’lı soysuzun biri neredeyse dişleriyle onları koparacaktı...”

“*Si hombre!*” diye eklerdi gürültülü ve titreşen bir kahkahayla çünkü o zaferin neşesi hâlâ içini titretiyordu.

Paralelo da sahte mücevher satarak geçimini kazanıyordu. Dostça bir dokunuşla ve imalı bir kahkahayla iri gümüş halkaları komşu kasabanın kızlarının kulaklarına geçirir, sanki boyunlarını öpmüş gibi onları heyecanlandırır. Hepsi onu iyi tanırdı; kalabalığın içinden, yarı kapalı gözkapaklarının altından uzun uzun, ateşli ateşli bakarlardı ona.

Bir Fransız ordu kaçağı olan Zilz, İsveçli geçinirdi: Dil –*los idiomas*– öğretenliği yapan, Neuchatel kantonunun vatan-daşı Heinrich Zilz, yulaf ezmesi, şehriye ve meyve yiyerek yaşar, az ama güzel konuşur, dikkatli giyinir, her gece on buçukta yatar, haftada bir kere beş peseta’lık bir kızla (oldukça yüksek bir fiyat) yatar ve insanlarla hiç de iyi geçinmezdi. “Bunları düzeltmek için asırlar gerek, hayat ise çok kısa. Bir hayvandan biraz daha iyi yaşamak için epey zorluk çekiyorum zaten. Bu da bana yetiyor.”

Julien ile Couet (biri sarışın, diğeri kumral ama Paris aksanları, ince bıyıkları ve gösterişli yürüyüşleriyle kardeş gibi birbirlerine benzerler) savaştan kaçmışlar; biri Le Mort Homme*

* 1916’da Almanlar tarafından alınan, 1917’de Fransızlar tarafından geri alınan Verdun savunmalarından biri olan Le Mort Homme ya da 295. Tepe. (ç.n)

siperlerinden, diğeri Pireneler yoluyla Vosges'dan. Şimdi ikisi de, hâlâ ölmekte ısrar edenler yararına fabrikalarda çalışıyorlardı: Julien, botlara çivi çakıyor, Coulet ise Fransa'ya ihraç edilen el bombalarını yüklüyordu. İkisi de, kızgın cehennemden kurtulmanın verdiği sevinç içinde bir günden diğerine yaşıyorlardı.

Bir Alman denizaltısından kaçtığı sanılan, kızıl saçlı, gözleri kanlı, ince, adaleli bir genç olan Oskar Lange onların en yakın arkadaşıydı. Ona Kropotkin ile Stirner okuttururlardı, bu sıra ile. Demir bir tabutun içinde çürüyüp gitme kaderinden kurtulmaktan başka bir şey düşünmeyen denizci, korkaklık sandığı şeyde yeni bir güç ve gurur kaynağı keşfetmişti –onların sayesinde–. Onun ilk kez, “Yoldaş” demesini –oldukça beceriksizce– duyunca gülümsemiştik.

Bir de zarif, yakışıklı, şakakları kırışmış, gençliğinde uzun bir süre Levieux olarak tanınmış, sporcu ve zeki bir Rus vardı, Lejeune. Sinirli bir haylazın vücuduna, Gotik bir profile, kahverengi buklelere ve kedi gibi ani hareketlere sahip, yıpranmış ama yaşlı olmayan Maud ile birlikte yaşıyordu. Ve bir Romalıyı andıran, geniş alınlı, asil yürüyüşlü, yaşama sanatını inceleyen ve iş bölgesindeki bürolara mektupları sistemli bir şekilde dağıttıktan sonra Nietzsche üzerine yazılar yazan –*el cartero*, postacı– Tibio. Sonra, Belçikalı Mathieu, İtalyan Nicotti, fotoğrafçı Daniel ve İspanyollar: Dario, Bregat, Andrées, José Miro, Eusebio, Portez, Ribas, Santiago...

Dünyanın dört bir köşesinden gelmiş en az kırk, elli kişiydik. Hatta içimizde en zengini, üniversitede öğrenci olan bir Japondu. Ve kentin fabrikalarında ve atölyelerinde çalışan birkaç bin kişi daha: Yoldaşlar, yani kanla ya da yasayla bağlı kardeşlerden birbirlerine daha yakın, düşünce, alışkanlık, dil ve karşılıklı yardımlaşma bağlarıyla birbirlerine bağlı kardeşler. Hiçbir meslek bize yabancı değildi. Akla gelebilecek her türlü geçmişten geliyorduk. Başta çalışmak, açlık ve hapisaneler olmak üzere, dünyanın her ülkesini tanıyorduk. Aramızda artık kendilerinden başka hiçbir şeye inananlar vardı. Çoğunluk ateşli bir inançla hareket ediyordu, bazıları ise yozlaşmıştı ama bağlılık yarasını açıkça bozmayacak kadar akıllılardı. Bazı sözcükleri

telaffuz edişimizden ve herhangi bir konuşmada fikirlerimizi ortaya atışımızdan birbirimizi tanıyabiliyorduk. Yazılı hiçbir yasa olmadan biz, yoldaşlar, birbirimize (hatta en yeni olana bile) bir yemek, uyuyacak bir yer, saklanacak bir oda, karanlık bir saatte insanı kurtaracak birkaç peseta ve parasız kaldığında *douro* (yüz sous) borçluyduk (bunun ötesinde herkes kendi başının çaresine bakmalıydı). Bizi birbirimize bağlayan hiçbir örgüt yoktu ama hiçbir örgütün bizimki gibi lidersiz, yöneticisiz ve hiçbir bağı olmayan savaşçılar kardeşliğı kadar gerçek ve otantik bağılılığı olmamıştır.

Nöbetçi Düşünceleri

Bu kentte, yaşamı, günün sonunda öldürülmeyeceğinin güvencesi ile doldurmanın yeterli olmadığını öğrendim –o günlerde Avrupa toprakları üstündeki otuz milyon insan tarafından en büyük mutluluk olarak düşünülen bir durum bu–. Montjuic kayasındaki dolaşmalarımda, sık sık, dünyanın en uç noktasında duruyormuşum duygusuna kapılırdım ve garip bir keder kaplardı içimi. Orada, ufka bakarken, ya da mutlu kentin içindeki gece yürüyüşlerinde bu duygu –genellikle belirsiz olmasına rağmen– gittikçe belirginleşmeye başladı. Keyfini çıkardığımız bu barışın bir eşi yoktu ve açıklıktan kırılan kenar mahallelerindeki ya da tarif edilemeyecek kadar sefil *callejita*lardaki [dar sokak] mücadelelere, acıya ve yoksulluğa rağmen bu kent, sırf yaşadığı için mutlu olmanın da ötesinde bir coşkuyla doluydu. Yine de Pireneler’den ancak birkaç mil ötedeydik: Diğer tarafta, topların hâkim olduğu başka bir evren vardı. Köylerde tek bir delikanlı kalmamıştı. Her trende, miğferlerinin

altından yorgun bakışlarla etrafı süzen askerlerle karşılaşmıştunuz. Kuzeye gittikçe ülkenin çehresi –incinmiş, yoksul düşmüş, keder dolu– daha da değişiyordu. Paris’in ateşli ama durgun hayali: Geceleri kaybolan parlak ışıklar, kentin dış bölgelerindeki çöp yığılı karanlık sokaklar, meyhanelerin önünde bekleyen kadın silüetleri, sokaklarda, aralarında sayısız üniformanın görülebildiği, kuşkusuz ki Kanadalıların, Avustralyalıların, Sırpınların, Belçikalıların, Rusların, Yeni Zellandalıların, Hintlilerin, Senegallilerin ellerinden ve yüzlerinden daha fazla homojen olan yoğun kalabalıklar... Savaşta bütün insanların kanı, siperlerde birbirine karışır. Akla gelebilecek her türlü ölümün onları beklediği, her ırktan izinli askeri, aynı yaşama duygusu ve bir kadına sahip olma arzusu sokaklarda dolaştırıyor. Yeşil yüzlü yaralılar ve sakatlar, henüz bronz tenli, canlı ve sağlam, yarının yaralıları ve sakatları ile karşılaşılıyorlar. Yarının cesetlerinden bazıları kısıp kısıp gülüyorlardı. Karanlıkta Paris, sert Şubat soğuşunda yoksul mahallelerdeki kadınların ezik suratları, insanı yavaş yavaş zehirleyen bir gaz gibi savaşın, teneffüs ettiğimiz havayla birlikte içine girdiği evlerin insanı hasta eden yakınlığı, koca bir terhis edilmiş ordunun yükünü çeken sokakların ateşli bitkinliği içime işlemişti. Daha da kuzeyde –biliyordum, Julien, sadece biraz daha ötede– deniz rüzgârlarının serinlettiği, yaşama sevincinin her ışığı, her gölgeyi, ilerideki bir sıranın üstünde uyuyan, bütün adaleleri gevşemiş serserinin nefes alışını daha da hızlandırdığı o esrarlı gecelerde, Plaza de Cataluna’daki palmyelerin altında bana anlattığın Le Mort Homme’un siperleri –çürümüş insan eti ve pislik kokan siperler– var. Bir mermi seni çukurun içine yuvarladı, zavallı nöbetçi. Kendi kanının aktığını (bunun damarlarındaki son kan olduğunu sanmıştın) gördün.

“Umurumda bile değildi, anlıyor musun? Umurumda bile değildi” dedin. “Burada ya da başka bir yerde, şu ya da bu şekilde ölmek... benim için aynıydı. Aynı derecede aptalca... Ama o koku beni neredeyse boğacaktı.”)

Sonra harap olmuş köyler, yıkılmış kasabalar, yerle bir olmuş ormanlar –haber fotoğrafların dumanlı anıları–. Ve her şeyden daha yıkıcı, daha başdöndürücü –insanın içini kemiren, yıpra-

tan- haritaların dili. Çocukluğumdan beri haritalar garip bir şekilde başımı döndürmüşlerdir. Onları dikkatle incelerdim. On iki yaşında, her ülkeyi, her okyanusu, her ormanı, her kenti öğrenme gibi umutsuz bir arzuydu bu, çünkü Seylan'a asla gidemeyeceğimi, bir kanonun içinde Orinoco'da ya da bir savaş gemisinin içinde Mekong'da dolaşamayacağımı çok iyi biliyordum. Bu arzu donuk bir acı ile dolduruyordu içimi. Şimdi haritaların berrak sesleri dehşet verici bir dil konuşuyor. Yser'de ve Vardar'da, Piave'de ve Euphrates'de top ateşleri; Londra'nın üstünde Zeplinler, Venedik semalarında Gotha'lar. Karpatlar'da ve Vosge'da kan. Verdun'ün savunması, o inanılmaz kitle mezarı, Romanya'nın ezilmesi, Falkland Adaları savaşı, Kamerun seferi. Her okyanus -çocuğun elinin gemi yollarını izlediği her okyanus- ıslak bir mezardı.

Öyleyse, geceleri kumsalda uyuyan bir cariye gibi milyonlarca ışıkla süslenmiş, körfez boyunca uzanan bu kentte nasıl yaşamalı? Avrupa'nın çektiği o saçma işkencenin farkında olarak nasıl yaşamalı burada? Bilmiyorum neden, belki de Julien'in yüzünden (artık o kendini düşünmüyordu) siperlerdeki nöbetçilerin, topraktaki deliklerine çakılmış -ölüler kadar az bir yer kaplayan- canlı kalan tek organları gözleriyle, Ölümünden başka kimseye ait olmayan o dar toprak şeridinde çamur ve dikenli tel (ve tabii, topraktan çıkmış, etleri çürümüş eller) ufkunu seyreden sessiz askerlerin düşünceleriyle doluyum. Hep aynı sessizlikte, siperlerin iki yanında, aynı patlamanın oluşturduğu çukurun içinde birbirinden çok az farklı olan miğferlerin altında, tehlikedeki insan hayvanının aynı gri hücrelerini koruyorlar... Nöbetçiler, Ölüm'ün izlediği kardeş nöbetçiler, birbirlerini gözlüyorlar, yaşantının sınırlarında gece gündüz nöbet tutuyorlardı. Ve ben, burada, Plaza'nın palmyelerinin altında, gözlerim Akdeniz güneşiyle kamaşmış bir hâlde, rahat sandaletlerimin içinde dolaşıp duruyordum. *Ben* Montjuic yollarına tırmanıyordum; geceleri hareketsiz, kocaman bir elmas kuyusu gibi ışıklarla süslü *calle* Fernando'nun [Fernando Sokağı] kuyumcu dükkânlarının önünde *ben* duruyordum; *ben*, denizin üstündeki kayada açılmış Miramar yolunda yürüyordum; *ben*, korkmadan, yılmadan, yarın ölmeyeceğimden emin,

o kent gibi yaşıyorum. Çiçeklerle, kuşlarla, kadınlarla ve ılık erkek sesleriyle aşırı derecede dolu olan bu sokaklara –bu *ramblalara*– ben sahiptim. *Benim* kitaplarım vardı. *Benim* yoldaşlarım vardı. Nasıl oluyordu bu? Şu ya da bu şekilde iğrenç derecede haksız, inanılmayacak kadar saçma değil miydi?

Çoğunlukla gece olunca kent kendisini yaşamın zevklerine terk ederdi -kahvehaneleri dolar, bazı dar sokakları ışık nehirlerine döner, kadınlar ve erkekler, çift çift durmadan bu sokaklarda dolaşırlar, birbirlerine sıkı sıkı sarılı yürüyüşleri, gün ağarana dek yol kenarındaki havasız odalarda iç çekenlere küstah, enfes bir prelüd gibi gelirdi. Gruplar hâlinde *ramblalarda* inip çıkarken, kafalarımız dimdik, fikirlerin müziği ile dolu olurdu. İşte o zamanlar bir nöbetçi olmamamın, kendime rağmen, canıma bu kadar kıymet vermemin, katledilen kitlelerin tariflenemeyecek acılarına katılmamamın pişmanlığı içimi kemirirdi... bu kentin neşe dolu mutluluğuna karşı duyduğum tiksintinin keskinleştirdiği bir duyguydu bu.

*

Otuz kadarımız, sabahın yedisinden akşamın altı buçuğuna dek Gaubert y Pia matbaasında havasızlıktan boğulurduk. Bol giysilerinin altında zayıf çocuklar, ağır çerçeveler taşıyarak atölyede gidip gelirler, ince kahverengi kolları etten yapılmış teller gibi görünürdü. Atölyenin arkasında katlama yapan kadınlar –ter içinde, dudakları nemli, yanlarından geçerken sizi okşar gibi görünen simsiyah bakışlarıyla– makinelerin gürültüsü arasında aynı hareketleri günde yedi bin kez tekrarlardı. Makinelerin hareketi adelerine işlemişti. Günün en sıcak zamanında, öğleden sonra üç sıralarında, bitkinlik her yanıyı sardığında tertip cetvelinin üstüne harfleri dizerim. Dörde doğru zihnimin mekanik işlere yoğunlaşması zayıflıyor ve hapisanedeki biri gibi beynimin gizli kıvrımlarından doğan hayallerin hücumuna uğruyorum. Hiçbir nedeni olmadan atölyenin öbür ucuna gidip *cantiden* –su bir çeşmeden akarmışçasına ağzınıza doğru fışkırsın diye ellerinizle başınızın üstünde tuttuğunuz deri matara– su içiyorum. Öndülin çatı amansız güneşten bizi çok az koruyor.

İşte günün bu saatlerinde, patron el Señor Gaubert, camla ayrılmış bürosunda bir konukla konuşurken, komşum Porfirio bir tahta sopa kadar sert parmağıyla omuzuma vururdu.

“*Hé, Ruso!*”

Uzun boylu, ince yapılı, mavi önlüğünün altında çırilçplak olan Porfirio'nun geniş, esmer, suçiçeği izleriyle dolu, zeki bir maymununkini andıran bir yüzü vardı. Simsiyah ağzını, sapsarı, kırık dökük dişler çevreliyordu ama bir kulağından diğerine uzanan ekşi gülümseyişi dostçaydı. Aslında o gerçek bir yoldaş, hatta bir sendika üyesi bile değildi (Gaubert y Pia'daki otuz baskı işçisi ile tipograf içinde sadece iki kişi sendika üyesiydik ama diğerleri de bizim kadar dayanışma içindeydi, bunu onlar kadar biz de biliyorduk). Boğa güreşleri onun tek merakıydı. Gözleri kömür gibi simsiyahtı.

“*Hé, Russo! Que dices de la revolucion?*” (İhtilal için ne diyorsun?)

Gazetelerden haberler birbiri ardına geliyor, büyük Petrograd günleri için şaşırtıcı ayrıntılar duyuyorduk. Porfirio hâlâ gözlerimin önünde: Bir sokak lambasının altında, önünde *Vanguardia* [Öncü gazetesi], bir sarhoş gibi kendinden geçmiş, Astakhov adlı (Rusya'da hemen hemen hiç tanınmayan) bir erin çağrısı üzerine birinci bölümün bir Petrograd sokağında ayaklanmış kitlelerin tarafına geçtiğini anlatan bir yazıyı çılgin bir sesle bağıra bağıra tekrar tekrar okuyor... “Harika!” dedi Porfirio, duygudan kabalaşan bir sesle; ve eliyle, atölyeyi terk eden arkadaşlarını çağırırdı. Omuzları geriye kaykılan, sert bir rüzgâr yemiş gibi yüzleri birdenbire sertleşen katlayıcılar Trini, Quima, Mercedes ve Ursula bize katıldı.

Onun sayesinde, kentnin yoksul bölgelerinde ne denli aşırı umutların doğmakta olduğunu öğrendim. Öğle tatili sırasındaydı. Gölgesiz, terk edilmiş bir sokakta yürüyor, yaşamın nasıl bu denli çıplak, boş ve cansız olabildiğini dalgın dalgın düşünüyordum. Porfirio bana yetiştii. Adımlarını atışından, yüzündeki hatların canlılığından bana söyleyecek olağanüstü bir şeyi olduğunu hemen anladım.

“Biliyor musun?” dedi, “Sabadell'deki grevciler kavgalarını kazandılar.”

Topuklarının üstünde döndü, birden durdu ve kaba ellerini omuzuma koyup bana baktı.

“Artık sıra bize geldi *Ruso!* Biz de kazanacağız mücadelemizi... Göreceksin *amigo mio* göreceksin!”

Başka bir şey söylemedi, herhalde başka bir şey bilmiyordu. O zamanlar karmaşık söylentilerden, fabrika ve atölyelerdeki belli belirsiz bir hazırlıktan öte hiçbir şey yoktu. Porfirio kaba bir tavırla cebinden bir ekmek parçası çıkardı ve ağzının kenarı ile koca bir lokma kopardı. Lokantada yemek yiyemeyecek kadar yoksuldu, yakınlardaki bir parkta, bir sıranın üstünde yirmi dakika kestirip dinlenmeden önce sokakta birkaç lokma tıknırdı.

Yüreğim gümbür gümbür atarken, adımlarımı hızlandırıp yürümeye devam ettim. Omuzlarımdan ağır bir suç kalkmışcasına küçük bir Ventura lokantasına girdim (bir zamanlar Presidio’da beş yıl yatmış eski bir anarşist olan şişman patronun keskin bakışları altında bazılarımızın yemek yediği bir yerdi burası). Benim de içimde büyük umutlar doğmuştu. Nöbetçiler! Nöbetçiler! Bu kentte görevimizi yapacağız, sizinkinden çok daha iyi olan görevimizi!